

Reportage

Text: Terry Grahn

Bild: Lexia, Terry Grahn + porträtt från eget album.

AKK - specialpedagogik

Med tecken och AKK i Lexia kunde vi satsa på inlärning i ordets vidaste bemärkelse, på ett kostnadseffektivt sätt. Samtidigt kunde vi bemötas av jubel från eleverna/brukarna: äntligen någon som bryr sig och som tar bort hindren på min väg. Och som ger mig yttranderätt och makt över mitt eget liv. Detta är en del av Terry Grahns konklusioner. Läs mer om metoden nedan.

Revolutionerande metod inom AKK - specialpedagogiken (TAKK, AAC): Effektiviteten i undervisningen ökade mer än tusenfalt på årsbasis när vi lade in tecken, symboler och foton i Lexia och då vi byggde upp ett slags DNA-molekyl där allting stöder allting, vilket ger en hävstångseffekt från ett ämne till ett annat. Lexia är utvecklat bl.a. för dysfatiker och för dyslektiker. Med symbolernas och tecknens hjälp, kan vi bredda målgruppen och nå läskunnighet, språkmedvetenhet, allmänbildning och matematiska färdigheter också för dem som saknar läskod och ett talat språk - en grupp som helt saknar skolmaterial på sitt förstaspråk, tecken och alternativ kommunikation (TAKK). Det exceptionella är att målgruppen också lär sig i främmande språk med denna metod, en metod som med fördel kunde användas också inom språkundervisningen för invandrare och asylsökande. Inlärningsresultaten är mycket sporrande.

Under årens lopp har vi använt oss av manuella metoder (laminerade kort) för läskod, satskonstruktion, matematik, teckenundervisning och logik. De är långsamma att producera, men ännu långsammare att leverera i vardagen. Barnens koncentration, uppgiftsmängden och variationen lider. Det blir lätt så att vi cementerar barnen på en lägre nivå än de själva är (eller kunde vara). Också lagret blir svårhanterligt.

Det finns en del goda datorprogram i logopedins, underhållningens och specialpedagogikens tjänst. Individualiserade menyer och systematisk träning är dock sällsynta. Kravet på tripletter gör att barnen lätt blir utan också detta material.

Intensiv beteendeterapi, hel-dagshabilitering, saknas. Med en kort och rätt kravlös skoldag blir många utan den undervisning och inlärning de skulle klara av. De får inte heller sin röst hörd, vilket också det är ett övergrepp mot barnen.

Apparna är bra och billiga, men alla har inte en Ipad (eller en PC). Man bortser från att autister ofta är PC-litterata även om de kan ha svårt att vända sidor eller knäppa knappar. Om samma dator kan användas både som talsyntes och som plattform för specialundervisningen, faller behovet mellan två stolar. I stället för två apparater (eller en), blir antalet noll. Experterna är svaga på att dokumentera behoven tydligt.

Specialundervisningen saknar skolböcker på elevens förstaspråk, tecken och alternativ kommunikation, TAKK. I många skolor sköts undervisningen av en före detta assistent i rollen som specialklasslärare, med hjälp av assistenter (kunniga eller okunniga i utvecklingsstörning, autism, tecken och AKK). Viljan kan vara god, men fundamentet i kompetensen saknas. Barnen skulle behöva erfarna specialister, det är de berättigade till. Läget idag vittnar om en medioker omsorg, ett svagt ledarskap, en avsaknad utbildningsfilosofi och en usel personalpolitik.

Med tecken och symboler i Lexia, öppnades dörren till en specialpedagogisk revolution för mina ögon. Jag har under cirka 1,5 mannaår byggt upp ett slags 'DNA-molekyl' med hävstångseffekt från ett ämne till ett annat. Målgruppen är enspråkig, icke-läskunnig och icke-talande. Revolutionen har genomförts med tre 'lakan' per månad,

- ett för FONOLOGI och läskod,

Terry (Thérèse) Grahn

M.A., beteendevetare, pedagog, MBA(Henley), spec sk, lobbare och anhängare, utbildad i AAC/TAKK och oralmotorik, lobbare i substans och process.
Twitter AAC_Terry

www.puheoikeus.fi (Right to talk, yttranderätt), en webbsida om kravet på att de lagstadda tjänsterna fungerar (serviceavtal, rättshjälp), synpunkter på modeller, processer och filosofier (konsultation) och den praktiskt kompetensen i vardagen kring tecken och AAC (TAKK), specialpedagogik, AAC-specialpedagogik och bemötandet (utbildning).

- ett för matematik, logik och begrepp och
- ett för språkmedvetenhet och finska.

På varje 'lakan' finns 4-6 övningstyper. Varje övningstyp omfattar delövningar (tex val mellan bilder, diktamen à 3-8 ord, urtavlor). Upprepningarna är 10-30-40. Det ger en 40-250-faldig effektivitetsökning per månad jämfört med manuella metoder.

Delar av innehållet byts ut efter en månad. Resten kvarstår eller tränar generalisering genom varierad svårighetsgrad eller variationer på temat. Innehållet blir successivt mer krävande inom:

- läskod, fonologi och tecken

- beredskap för och intensifiering av bruket av kommunikationspärmar, talsynteser och appar
- språkmedvetenhet, grammatik
- matematik, begrepp, logik
- tecken- och ordförråd
- allmänbildning, skolbokssurrogat
- främmande språk
- Vett och etikett
- Levnadsfärdigheter, ADL

Resultaten är häpnadsväckande

Med redan en timme om dagen har häpnadsväckande resultat nåtts i akademika, kommunikation, språk och studieteknik. Satslängden inleddes med

några 2-3 -ordssatser - idag kan satslängden vara 7-8 ord, men det är inget självändamål.

Vi har med bild-, tecken- och ljudstöd tragglat oss igenom till och med (nationalskallderna) Topelius' och Runebergs yrkesliv och produktioner, världsreligionerna, landets tvåspråkighet, handikappfrågor och världsspråken - samtidigt har vi sluppit risken för huvudlösa 'stödberättelser' med symbolskrift.

Teckenbruket har ökat drastiskt och vi har kunna bekräfta DARTs hypotes om att tecken i målgruppen kan läras via bildskärmen. Hävstångseffekten i teckenbruket kommer sig av att både finska, allmänbildning, ordförråd och modersmål undervisas med tecken som stöd också på datorn.

Vi har även överträffat Omega-is och annan aktuell forskning i Sverige. Fokusen där är på 'både - och', dvs att parallellt jobba med läskod och språkmedvetenhet. Vårt projekt har varit kontinuerligt, regelbundet och målmedvetet.

Över 600 finska ord har enkelt lärts in under skolarbetet, trots avsaknad av läskod, talat språk eller finskspråkig bakgrund - via hörselminnet och symboler!

Från stor tveksamhet inom sifferområdet 1-5, går 1-10, ibland 1-12 galant, kryddat med hela tiotal och våra mängdangivande småord jämte tecken. Addition görs konkret med klossar och svaret räknas ibland ut i huvudet. Rikssvenska mynt ordnas i storleksordning oavsett om femman är med eller ej.

De dåliga kommunikationshjälpmedlen används i större utsträckning i vardagen. Vi väntar på att få Tobii's fulla PC-version och/eller appen Proloquo2Go (eller den mindre Tobii Sono Flex) på svenska (vilka jag lovat betatesta). Under tiden använder vi engelskspråkiga appar till husbehov, kompletterat med Voice4U (som tillåter bandning).

I Ordna bokstäver (till ord), där samma lista körs med given tidsbegränsning och given ordningsföljd, hinner man längre

och märker inte att förhandsvisningen av orden (2-3 bokstäver) först var 4 sekunder, sedan 2, nu 1 och i maj 0,5 sekunder.

Ivern med pusslet Börja läsa och spelet *Alfapet* kan få tösen på bilderna att skriva upp till 60 främmande och slumpartat valda ord i ett kör, allt från spade och drake till kratta, ryggsäck och telefon (med bokstäverna i högar och lite ljud).

Konklusioner

Specialbarnen med TAKK som förstaspråk borde få fullfjädrad (datastött) AKK-specialundervisning av erfaren, utbildad och kunnigt folk - barnen har så mycken kapacitet i sig som ingen märker eller får ut. Tillståndet inom specialundervisningen i träningsskolan i allmänhet och inom AKK-stödd undervisning i synnerhet är ett mått på ledarskapet och på genomslagskraften av att kalla klasserna Autismklasser. Det är inte autism som eftersträvas, även om det kan bli slutresultatet, utan ett slags språkklass. Resursbristen och mediokrititeten på alla plan är ett faktum. ■

Lösa lappar och kaos eller hörlurar - tydlig fonologi, arbetsro, läskod och allmänbildning?

